

PHÒNG GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO EA H'LEO TỔ CHỨC SINH HOẠT CHUYÊN ĐỀ RÈN LUYỆN VÀ PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC SỰ PHẠM GIÁO VIÊN

QUÁCH ĐÌNH BẢO*

Ngày nhận bài: 01/06/2016; ngày sửa chữa: 01/06/2016; ngày duyệt đăng: 03/06/2016.

Abstract: The article mentions teacher training activities in Ea H'Leo district (Dak Lak province) and results of these activities. This is a poor district to participate in SEQAP (School education quality assurance programme). To improve quality of teaching in line with education reform, Ea H'Leo Department of education and training has organized symposia under SEQAP to train and develop pedagogical competences for teachers. Also, the article proposes recommendations to enhance quality of thematic activities in the school and shares experiences as a reference for other districts to carry out SEQAP.

Keywords: Symposium, teacher's capacity development, thematic activities.

1. Vài nét về công tác bồi dưỡng giáo viên (GV) tiểu học ở huyện Ea H'leo

Ea H'leo là huyện miền núi khó khăn của tỉnh Đắk Lắk tham gia *Chương trình Đảm bảo chất lượng giáo dục trường học* (SEQAP) giai đoạn 2010-2015 gồm 6 trường tiểu học. Do được thụ hưởng nhiều dự án trong đó có các dự án có thành phần phương pháp dạy học trong những năm gần đây, GV và cán bộ quản lí (CBQL) huyện Ea H'leo được tiếp thu và bổ sung khá đầy đủ vốn kiến thức về phương pháp, kĩ thuật dạy học để vận dụng theo hướng *Đổi mới phương pháp dạy học*. Có thể kể đến các module tập huấn của dự án, như: Plan, VNEN, Bàn tay nặn bột, Kĩ thuật dạy học và sinh hoạt chuyên môn lấy học sinh (HS) làm trung tâm,...

Ở các trường tiểu học, hiệu trưởng tổ chức GV sinh hoạt theo các chuyên đề tự chọn nhằm bồi dưỡng, củng cố kĩ năng dạy học cần quan tâm, như: dạy âm vần tiếng Việt lớp 1 công nghệ giáo dục, dạy tập đọc, dạy chính tả,.... Tuy nhiên, dù được tập huấn,

bồi dưỡng khá nhiều nhưng kĩ năng nghề nghiệp của số đông GV còn chậm tiến bộ, biểu hiện ở một số điểm yếu kém còn tồn tại: - Khả năng hệ thống nội dung, chương trình của một môn học trong từng chương, học kì, lớp học của GV còn nhiều hạn chế; nội dung dạy học chưa được khai thác sâu, chưa hiểu thấu đáo về chương trình, sách giáo khoa; - Kĩ năng vận dụng phương pháp, kĩ thuật dạy học nhằm tổ chức HS hoạt động tích cực còn máy móc, thiếu linh hoạt, chưa thật sự mạnh dạn bút phá; - Tư duy, cách thức tổ chức sinh hoạt chuyên môn đã thành nếp là lựa chọn 1 GV (khá hoặc giỏi) thực hiện một tiết dạy minh họa ý tưởng rồi cùng nhau thảo luận, nhưng sau đó không có gì thay đổi do phương pháp dạy học của GV đã thành "lối mòn" khó thay đổi; - Hầu hết các bài dạy theo kế hoạch thao giảng của nhà trường chưa được vận dụng vào thực tiễn vì những lí do: + Chưa có các kết luận, kinh nghiệm sự phạm đủ

* Chuyên viên Phòng Giáo dục - Đào tạo Ea H'leo, Đắk Lắk

sức định hướng cho việc áp dụng vào các tiết học/bài học khác trong chương trình; + GV dạy chuyên đề còn nặng tính “biểu diễn”, chưa tập trung dạy phân hóa đối tượng HS nên kém tác dụng lan tỏa và thiếu thuyết phục; GV quen làm việc với những HS nổi bật (khá, giỏi), nhiều khi khen chê gượng ép, quá mức; - Phong trào “sáng kiến kinh nghiệm” đậm màu sắc thành tích, hạn chế sự chủ động tích cực tìm tòi, tự rèn luyện nâng cao năng lực cho bản thân và học hỏi đồng nghiệp một cách thiết thực.

Có thể nói, các hoạt động chuyên môn nghiệp vụ ở nhà trường lâu nay còn nặng tính “hình thức”, kém hiệu quả, rất cần một giải pháp sư phạm tích cực hơn nữa. Điều đó khiến CBQL và GV tiểu học hăng hái tìm đến cách thức *Rèn luyện nghiệp vụ sư phạm theo chuyên đề* - một trong những giải pháp được SEQAP triển khai rộng khắp.

2. Một số kết quả

Ea H’leo được làm quen với *sinh hoạt sư phạm theo chuyên đề* từ năm 2013, trước khi SEQAP tổ chức tập huấn thí điểm chuyên đề cho cốt cán vùng Tây Nguyên tháng 4/2015. Phòng GD-ĐT thật sự tâm đắc và đã thực hiện “Sinh hoạt sư phạm theo chuyên đề” (nay gọi là *Rèn luyện nghiệp vụ sư phạm theo chuyên đề*) trong hoạt động chuyên môn nghiệp vụ của địa phương nhằm nâng cao năng lực cho CBQL và GV, đáp ứng yêu cầu đổi mới trong giai đoạn hiện nay. Sinh hoạt chuyên đề ở Ea H’leo được triển khai thành công qua các mặt dưới đây.

2.1. Tìm tòi nghiên cứu triển khai chuyên đề từ cấp huyện. Để đáp ứng yêu cầu đổi mới phương pháp dạy học, Phòng GD-ĐT Ea H’leo đã chỉ đạo đổi mới sinh hoạt chuyên môn của các trường học theo

chuyên đề, nhằm tăng cường rèn luyện nghiệp vụ sư phạm, nâng cao năng lực GV với mục tiêu: - Nâng cao năng lực chỉ đạo, quản lý hoạt động sinh hoạt chuyên đề cho đội ngũ CBQL, GV tiểu học toàn huyện; tổ chức cụm chuyên môn (tất cả 33 trường tiểu học trong huyện sinh hoạt theo 9 cụm chuyên môn); - Nâng cao năng lực sư phạm của GV và CBQL trường tiểu học qua nghiên cứu nội dung kiến thức kĩ năng dạy học trong chuyên đề. Việc tối ưu hóa *thiết kế hoạt động dạy học, tổ chức HS hoạt động học tập* (tích cực hoá) trên cơ sở vận dụng hợp lí phương pháp - kĩ thuật dạy học, từ đó góp phần nâng cao chất lượng giáo dục HS; - Tập dượt quy trình tổ chức sinh hoạt chuyên môn theo chuyên đề thông qua tổ chức CBQL, GV học tập nghiên cứu chuyên đề, thấy được những ưu điểm của hoạt động này, bắt đầu từ các khâu: Lựa chọn tên chuyên đề; Phân tích sư phạm bài học (gồm: xác định vị trí bài học, các kiến thức liên quan, rèn thao tác tư duy cho HS); Dự kiến những khó khăn, thuận lợi khi áp dụng trên lớp, từ đó GV tự tìm cách khắc phục; Thiết kế bài học; Dạy thể nghiệm (tất cả GV đều dạy thể nghiệm ở lớp dạy, dự giờ lẫn nhau, thảo luận ghi chép sự tiến bộ của HS, tìm các giải pháp khắc phục, rút kinh nghiệm cho các tiết dạy hoặc các chuyên đề sau).

Phòng GD-ĐT làm mẫu chuyên đề toán lớp 3: *Dạy học bài toán liên quan đến rút về đơn vị*. Với chuyên đề này, toàn thể GV và CBQL 6 trường tiểu học SEQAP và hầu hết các trường tiểu học trong huyện đã tham gia. Bắt đầu từ việc chuẩn bị kiến thức nền ở các tiết dạy trước cho đến việc *dạy giải bài toán liên quan đến rút về đơn vị*; có kiểm tra đánh giá

rút kinh nghiệm cho từng lớp. Chuyên đề được triển khai đến các trường từ 16/12/2013 đến 25/5/2014 đã cho kết quả hoàn chỉnh gồm cả phân tích sự phạm, kết luận sự phạm và các kinh nghiệm được chia sẻ. Kết quả thu hoạch của GV và HS có chuyển biến khả quan.

Tất cả GV tham gia chuyên đề đều xác định rõ hệ thống kiến thức, kĩ năng bài học và các yêu cầu mức độ kiến thức kĩ năng phù hợp HS cụ thể; nhanh chóng làm quen cách viết chuyên đề theo hướng chuyên sâu một mảng kiến thức hoặc một đơn vị bài học,... Từ đó, GV có thể viết được sáng kiến kinh nghiệm phục vụ cho tiết dạy mà không cần sao chép, đối phó bằng những sáng kiến kinh nghiệm trống rỗng không khả thi.

Trong hoạt động học, khả năng HS được hợp tác nhiều hơn, nhất là HS yếu, HS dân tộc thiểu số, giữa HS với GV. Lớp học trở nên thân thiện hơn. Trong quá trình thảo luận về một tiết dạy sau dự giờ chuyên đề, đối tượng HS đã được quan tâm nhiều hơn trong từng hoạt động học. Trên cơ sở đó, các GV cùng tìm ra nguyên nhân tình trạng HS có biểu hiện học tập tích cực hoặc thụ động, không hợp tác,...; tìm tòi các giải pháp hợp lí để khắc phục và rút kinh nghiệm cho những tiết dạy luyện tập, tiết tăng cường cũng như tích cực hoá hoạt động của GV trong dự giờ, tham gia thảo luận, xây dựng kết luận sự phạm.

Các chuyên đề đã được triển khai từng bước chắc chắn, không chạy theo số lượng. Năm học 2014-2015, Phòng GD-ĐT triển khai được 3 chuyên đề: *Giải toán rút về đơn vị lớp 3; Tìm hai số khi biết tổng và tỉ số của 2 số (lớp 4); Tả cây cối (lớp 4)*. Năm học 2015 - 2016 triển khai được 6 chuyên đề:

Giải toán rút về đơn vị lớp 3; Tìm hai số khi biết tổng và tỉ số của 2 số (lớp 4); Tả cây cối (lớp 4); Tả đồ vật (lớp 4); Giải toán về Tỉ số phần trăm ở lớp 5; Tả người (lớp 5).

2.2. Phòng GD-ĐT kịp thời rút kinh nghiệm chỉ đạo hiệu quả

2.2.1. Nắm vững cách tiếp cận chuyên đề với ba công đoạn, đảm bảo phối hợp hai yếu tố vừa là kĩ năng vừa là kĩ thuật (các thao tác kĩ thuật tích cực) trong tổ chức triển khai; cộng tác trách nhiệm giữa các thành viên trong tổ nhóm chuyên môn tập trung vào các khâu quan trọng của chuyên đề là phân tích sự phạm, thiết kế bài dạy linh hoạt và đa dạng, thu hoạch và kết luận sự phạm chuyên đề... Thu hoạch bổ ích, thành công của chuyên đề phụ thuộc vào hai yếu tố phối hợp giữa kĩ năng và kĩ thuật luôn được phát huy đúng mức mới tăng cường được năng lực GV.

2.2.2. Nâng cao nhận thức về việc rèn luyện nghiệp vụ sư phạm theo chuyên đề là việc làm thường xuyên cần chỉ đạo thực hiện ở trường học, vai trò của hiệu trưởng, cốt cán chuyên môn là rất quan trọng. CBQL và GV phải vượt khó, không lặp lại lỗi mòn, không đánh trống bỏ dùi như triển khai các module tập huấn trước đây.

2.2.3. Rèn các kĩ năng trong quá trình làm chuyên đề: - *Kĩ năng chọn chuyên đề* sao cho nội dung khai thác đủ sức bồi dưỡng chuyên sâu cho GV về kiến thức kĩ năng môn học, bài học; - *Kĩ năng phân tích sự phạm* (đi sâu khai thác toàn diện) dựa trên thao tác kĩ thuật tích cực, vừa chuyên sâu kiến thức, kĩ năng vừa thiết kế bài học linh hoạt đa dạng nhằm tổ chức HS (đối tượng khác nhau) hoạt động học tập; - *Kĩ năng đi từ nhận xét, thu hoạch* đến khái quát thành kết luận sự phạm mỗi bài học/

chuyên đề; - *Kĩ năng phân tích chia sẻ và tích lũy kinh nghiệm*, tiến tới nói được, viết được sáng kiến kinh nghiệm thực chất từ chuyên đề, tránh sao chép áp đặt, sa vào thành tích.

2.2.4. Tăng cường trách nhiệm và kĩ năng của hiệu trưởng nhà trường đối với bốn việc trong rèn luyện nghiệp vụ sư phạm cho GV nhà trường. Có thể nhìn thấy thách thức lớn nhất của việc rèn luyện nghiệp vụ sư phạm theo chuyên đề là: Lối mòn và quán tính cũ từng bước cần được thay thế bằng tư duy mới nhằm loại bỏ cách làm chuyên đề giản đơn, xong đâu lại để đấy, chưa có tác dụng thúc đẩy sự tìm tòi, phát hiện liên tục của GV. Điều này thúc đẩy hiệu trưởng mạnh dạn bút phá, nghiêm túc đổi mới, nhằm:

- Chuyển từ phong trào *đăng kí sáng kiến kinh nghiệm sang đăng kí chuyên đề rèn luyện nghiệp vụ sư phạm*;
- Chuyển từ mục đích thi đua và chấm sáng kiến kinh nghiệm không kiểm soát được sang mục đích tôn vinh các kinh nghiệm dạy học từ chuyên đề do GV và HS nhà trường làm nên;
- Xây dựng nền nếp “bốn việc” sẽ đưa hoạt động rèn luyện nghiệp vụ sư phạm cho GV hướng tới sự chuyên nghiệp, bền vững hơn. Từ thực tiễn hơn ba năm làm chuyên đề ở Ea H’leo, có thể nói rằng: sinh hoạt chuyên môn theo chuyên đề là thiết thực, cần thiết nhằm rèn luyện nghiệp vụ sư phạm cho GV.

2.3. Tiếp tục triển khai sinh hoạt chuyên đề ở các trường tiểu học

Sau hơn 3 năm thực hiện chuyên đề theo quy trình trên, không chỉ 6 trường tham gia SEQAP áp dụng chuyên đề *Giải toán rút về đơn vị* ở lớp 3 mà toàn bộ 33

trường tiểu học trong huyện Ea H’leo đã và đang áp dụng một cách tích cực và có hiệu quả. Cụ thể, ngoài chuyên đề *Rút về đơn vị* (lớp 3), các khối 4, 5 đã bắt tay viết và thực hiện các chuyên đề: Tìm hai số khi biết tổng (hiệu) và tỉ số của chúng; Toán chuyển động; Vận tốc; Tỉ số phần trăm, Tả người (lớp 5), Tả cây cối, đồ vật, con vật (lớp 4),...

Từ kết quả đổi mới nội dung sinh hoạt chuyên môn trong năm học 2015-2016, Phòng GD-ĐT huyện Ea H’leo tiếp tục thực hiện những công việc trong năm học 2016-2017: - Tổ chức tập huấn *Đổi mới nội dung sinh hoạt chuyên môn* ngay từ đầu tháng 8 cho tất cả CBQL, khối trưởng, GV cốt cán; - Chỉ đạo các trường, cụm trường tổ chức sinh hoạt sư phạm theo chuyên đề đúng tinh thần được tập huấn; - Tổ chức giao lưu các cụm trường nhằm giới thiệu các chuyên đề đã thực hiện, nhân rộng điển hình cá nhân, giúp các khối xác định những chuyên đề thiết thực, phù hợp thực tiễn và đạt hiệu quả cao trong giảng dạy; - Đưa nội dung kiểm tra viết và thực hiện chuyên đề ở cơ sở vào nội dung các đợt kiểm tra chuyên đề cấp Phòng; Xác định nội dung bồi dưỡng thường xuyên và khuyến khích GV viết sáng kiến kinh nghiệm dựa trên các chuyên đề khối chuyên môn đã tổ chức.

Bên cạnh những thành công nói trên, việc đổi mới chuyên đề vẫn còn một số hạn chế: - GV và CBQL chưa quen, thậm chí xa lạ với cách sinh hoạt theo chuyên đề (chỉ quen dạy chuyên đề, dự chuyên đề...), vì tư duy sinh hoạt chuyên môn trước đây chỉ thuần túy “minh họa” hoặc đưa ra một ý tưởng để cùng thảo luận,... - “lối mòn”

khó thay đổi; - GV dạy chuyên đề còn mang tính “biểu diễn”, chưa tập trung vào đối tượng HS trung bình và yếu, dẫn đến hiệu quả của tiết dạy phân hóa đối tượng HS không cao; - Trong sinh hoạt chuyên đề, đặc biệt sau dự giờ, CBQL, GV còn sa vào góp ý *cách dạy* của GV, chưa thật sự để ý đến *hoạt động học* của HS, chưa phân tích được vì sao có nhiều em ngừng học, không học để tìm giải pháp khắc phục,...; - Việc đánh giá và kiểm tra thực hiện sau chuyên đề ở các trường tiểu học còn “đề ngỏ”. Do đó, yêu cầu rút kinh nghiệm cho một chuyên đề tiếp tục áp dụng cho năm sau là rất hạn chế.

3. Một số kiến nghị

Để đạt được hiệu quả tích cực từ hoạt động sinh hoạt chuyên đề trong trường tiểu học, chúng tôi đề xuất một số kiến nghị sau:

- *Về phía nhà trường*: + Tích cực chỉ đạo các khối tổ thực hiện chuyên đề liên quan đến nội dung bài học theo tinh thần đổi mới bằng cách cho các khối đăng kí nội dung chuyên đề từ đầu tháng 8 hàng năm (đầu năm học); + Chú trọng công tác kiểm tra, đánh giá việc áp dụng chuyên đề và tổ chức rút kinh nghiệm sau một thời gian áp dụng chuyên đề nhằm điều chỉnh kịp thời cho các tổ khối. Từ đó, có hướng chỉ đạo tiếp tục thực hiện; + Chủ động liên hệ với các trường trong cụm để trao đổi kinh nghiệm về các chuyên đề đã và đang thực hiện.

- *Về phía Sở GD-ĐT*: + Có văn bản chỉ đạo sử dụng kinh phí tập huấn nội dung *Thực hiện chuyên đề chuyên sâu trong sinh hoạt sư phạm theo chuyên đề* trong thời gian tháng 5 và đầu tháng 6/2016 để tiếp tục thực hiện chuyên đề trên trong năm học 2016-2017; + Tổ chức giao lưu các huyện nhằm nhân rộng điển hình, xác nhận và

biểu dương những chuyên đề thiết thực, phù hợp thực tiễn, đạt kết quả cao trong giảng dạy để nhân rộng trong toàn tỉnh; + Khuyến khích GV viết sáng kiến kinh nghiệm dựa trên các chuyên đề được nhà trường, khối tổ thực hiện hiệu quả.

- *Với Ban quản lí SEQAP*: Sớm hoàn chỉnh tài liệu về sinh hoạt chuyên đề giúp GV có “cẩm nang” rèn luyện; đồng thời tham mưu lãnh đạo Bộ GD-ĐT, Cục Nhà giáo và CBQL CSGD xây dựng kế hoạch bồi dưỡng thường xuyên cho GV tiểu học nói riêng, GV phổ thông nói chung. □

Tài liệu tham khảo

- [1] SEQAP (2013). *Tài liệu hướng dẫn rèn luyện nghiệp vụ sư phạm theo chuyên đề*.
- [2] Trần Đình Thuận - Phan Sắc Long (2016). *Rèn luyện nghiệp vụ sư phạm của giáo viên tiểu học thông qua làm chuyên đề dạy học*. Tạp chí Giáo dục, số 381, tháng 5/2016.
- [3] SEQAP (2014). *Tài liệu hướng dẫn tổ chức hoạt động trong trường tiểu học dạy học cả ngày*.
- [4] SEQAP (2013). *Tài liệu sinh hoạt chuyên môn lấy học sinh làm trung tâm*.
- [5] SEQAP (2013). *Tài liệu hỏi - đáp về phương pháp Bàn tay nặn bột*.

KÍNH MỜI BẠN ĐỌC ĐẶT MUA TẠP CHÍ GIÁO DỤC NĂM 2016

Tạp chí Giáo dục ra mỗi tháng 02 kì, đặt mua tại các bưu cục địa phương (Mã số C192) hoặc đặt mua trực tiếp tại Toà soạn (số lượng lớn) theo địa chỉ: **TẠP CHÍ GIÁO DỤC, 4 Trịnh Hoài Đức, quận Đống Đa, Hà Nội.**

Kính mời bạn đọc, các đơn vị giáo dục, trường học đặt mua **Tạp chí Giáo dục năm 2016**. Mọi liên hệ xin gửi về địa chỉ trên hoặc liên lạc qua số điện thoại: 04.37345363; Fax: 04.37345363.

Xin trân trọng cảm ơn.

TẠP CHÍ GIÁO DỤC